

POSTANOWIENIE

Dnia 6 listopada 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosław Sadowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marcin Łochowski

SSN Marek Siwek

w sprawie ze skargi S.M.

na przewlekłość postępowania przed Sądem Apelacyjnym w (...) w sprawie III AUa (...),

przy udziale Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 6 listopada 2019 r.

1. **stwierdza, że w sprawie Sądu Apelacyjnego w (...) sygn. akt III AUa (...) nastąpiła przewlekłość postępowania;**
2. **przyznaje S.M. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) sumę pieniężną w wysokości 2000 (dwa tysiące) zł;**
3. **oddala skargę w pozostałej części;**
4. **zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz S.M. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania.**

UZASADNIENIE

S.M., działając przez fachowego pełnomocnika adwokata, 2 sierpnia 2019 r. wniósł skargę na przewlekłość postępowania toczącego się przed Sądem Apelacyjnym w (...), zarejestrowanego pod sygn. akt: III AUa (...). Skarżący wniósł o:

- stwierdzenie, iż w postępowaniu toczącym się przed Sądem Apelacyjnym w (...), Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w sprawie o sygn. akt: III AUa (...), nastąpiła przewlekłość postępowania;

- przyznanie od Skarbu Państwa — Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz skarżącego sumy pieniężnej w wysokości 5.000 zł;

- zasądzenie na rzecz skarżącego kosztów postępowania według norm przepisanych, tj. kosztów zastępstwa procesowego oraz kwoty 17 zł tytułem uiszczonej opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

W uzasadnieniu skarżący podniósł, że akta sprawy VII U (...) wraz z apelacją organu rentowego wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w (...) w dniu 7 marca 2018 r., sprawa została zarejestrowana pod sygn. III AUa (...) i od tego czasu do dnia 27 czerwca 2019 r., tj. wniesienia skargi na przewlekłość postępowania w sprawie, nie została podjęta przez Sąd Apelacyjny żadna czynność, w szczególności nie została wyznaczona rozprawa apelacyjna. Wobec znacznego upływu czasu skarżący w dniu 29 marca 2019 r. złożył wniosek o przyspieszenie wyznaczenia terminu rozprawy, jednak pozostał on bez odzewu, natomiast na pytania kierowane drogą telefoniczną do Biura Obsługi Interesantów Sądu Apelacyjnego w (...) opiekun prawny skarżącego uzyskiwał informację, iż nie wiadomo kiedy w ogóle termin rozprawy zostanie wyznaczony. Skarżący podniósł, że przewlekłość postępowania wynosi w sprawie co najmniej 15 miesięcy. Skarżący podkreślił, że sprawy o przyznanie renty rodzinnej należą do kategorii spraw pilnych, rozpoznawanych w pierwszej kolejności, sprawa z uwagi na jej charakter, stopień faktycznej i prawnej zawichości nie należy do kategorii spraw szczególnie skomplikowanych lub dotyczących kwestii, co do których występują zasadnicze rozbieżności, a zachowanie skarżącego w żaden sposób nie wpłynęło na wydłużenie się postępowania. Nadto skarżący podniósł, że wyznaczenie w dniu 1 lipca 2019 r. terminu rozprawy nastąpiło wyłącznie na skutek wniesionej w dniu 27 czerwca 2019 r. przez skarżącego skargi na przewlekłość postępowania, której z uwagi na braki formalne nie nadano biegu. Powyższe uzasadnia uznanie, że rozsądne miary na rozpatrzenie sprawy zostały przekroczone, wobec czego nastąpiła przewlekłość postępowania.

W odpowiedzi na powyższą skargę, Prezes Sądu Apelacyjnego w (...) wniósł o jej oddalenie, a w przypadku jej uwzględnienia o przyjęcie mniejszej kwoty odszkodowania. W uzasadnieniu Prezes Sądu Apelacyjnego w (...) wyjaśnił, że terminy wyznaczanych rozpraw wynikają z liczby spraw wpływających do Wydziału w ostatnich latach oraz obsady kadrowej (liczne odejścia w stan spoczynku sędziów Wydziału). W związku z wakacjami w Wydziale spowodowanymi przejściem sędziów w stan spoczynku oraz stałym wpływem spraw, rosną zaległości i terminy rozpoznawania spraw co do zasady wynoszą obecnie około 24 miesiące. Prezes Sądu Apelacyjnego w (...), powołując się na stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w postanowieniu z dnia 6 grudnia 2017 r., III SPP 49/17, podniósł, że ocena terminowości i prawidłowości czynności sądowych nie może być oderwana od obowiązku sądu rozpoznawania wszystkich spraw wniesionych do sądu bez nieuzasadnionej zwłoki, przy zachowaniu zasady rozpoznawania spraw według kolejności ich wpływu oraz uwzględnieniu przepisów nakazujących rozpoznawanie niektórych rodzajów spraw w ustawowo określonych terminach. Szybkość orzekania nie może bowiem stanowić przeszkody we właściwym funkcjonowaniu wymiaru sprawiedliwości. Ocena, czy wystąpiła przewlekłość postępowania, musi być dokonywana na podstawie obiektywnych i ustawowych kryteriów w odniesieniu do okoliczności faktycznych i prawnych danej sprawy, ale z uwzględnieniem także warunków, w jakich pracuje sąd i poszczególni sędziowie. Zdaniem Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...) sytuacja kadrowa III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, a także pozostałych Wydziałów: Cywilnego oraz Karnego oraz ograniczenie możliwości delegowania sędziów z innych sądów, rozmiar obciążeń sędziów oraz rodzaj sprawy, uzasadniają oddalenie skargi S.M. na przewlekłość postępowania sądowego w sprawie III AUa (...).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z treścią art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. z 2018 r., poz. 75

ze zm., dalej: u.s.przewl.) strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania). Stosownie do treści art. 2 ust. 2 u.s.przewl. dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie albo czynności podjętych przez prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze w celu zakończenia postępowania przygotowawczego lub czynności podjętych przez sąd lub komornika sądowego w celu przeprowadzenia i zakończenia sprawy egzekucyjnej albo innej sprawy dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego. Dokonując tej oceny, uwzględnia się łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, niezależnie od tego, na jakim etapie skarga została wniesiona, a także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej złożoności, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

W okolicznościach niniejszej sprawy wyrokiem z dnia 18 stycznia 2018 r. Sąd Okręgowy w K., Wydział VII Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w sprawie VII U (...) zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w K. z dnia 19 grudnia 2016 r., znak: (...) i przyznał skarżącemu S.M. prawo do renty rodzinnej po zmarłym ojcu H.M. na okres od dnia 6 września 2016 r. do dnia 6 września 2020 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych w dniu 22 lutego 2018 r. wniósł apelację od powyższego, która wraz z aktami wpłynęła do Sądu Apelacyjnego w (...) w dniu 7 marca 2018 r. W dniu 24 września 2018 r. dokonano losowania sędziego referenta. Skarżący pismem z dnia 29 marca 2019 r. zwrócił się o przyspieszenie terminu rozpoznania sprawy. Zarządzeniem z dnia 1 kwietnia 2019 r. Przewodniczący Wydziału skierował sprawę do rozpoznania poza kolejnością,

na skutek czego jeszcze tego samego dnia nastąpiło losowanie pozostałych sędziów orzekających w sprawie. W dniu 1 lipca 2019 r. Przewodniczący Wydziału wyznaczył termin rozpoznania sprawy na dzień 10 września 2019 r.

W dotychczasowej (utrwalonej) judykaturze Sądu Najwyższego konsekwentnie przyjmuje się, że kilkumiesięczny okres wyczekiwania na wyznaczenie terminu rozprawy apelacyjnej mieści się w pojęciu rozsądnego terminu, w którym sprawa może oczekiwać na jej rozpoznanie pośród innych spraw wniesionych do konkretnego sądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego z: 14 lutego 2006 r., III SPP 7/06, OSNP 2007 nr 5-6, poz. 88; z 18 października 2007 r., III SPP 40/07; z 27 czerwca 2013 r., WSP 4/13; z dnia 25 listopada 2014 r., III SPP 229/14; z 21 lipca 2015 r., III SPP 14/15). Ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. nie określa bowiem jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę. Zasadniczo za przewlekłe uznaje się postępowanie, w którym w danej instancji nie wyznaczono terminu rozprawy przez ponad 12 miesięcy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 12 maja 2005 r., III SPP 96/05, OSNP 2005 nr 23, poz. 384; z 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 120; z 5 sierpnia 2013 r., III SPP 188/13; z 25 listopada 2014 r., III SPP 229/14; z 18 maja 2016 r., III SPP 53/16; z 6 października 2016 r., III SPP 59/16; z 22 marca 2017 r., III SPP 11/17; z 6 kwietnia 2017 r., III SPP 14/17). O przewlekłości postępowania można mówić zarówno wtedy, gdy sąd nie podejmuje żadnych czynności, jak i wtedy, gdy je podejmuje, ale są one nieprawidłowe i w ich następstwie dochodzi do zwłoki w rozpatrzeniu sprawy (*vide*: postanowienie Sądu Najwyższego z 24 lutego 2016 r. III SPP 53/15).

Sąd Najwyższy konsekwentnie prezentuje stanowisko, że trudności kadrowe sądów nie mogą blokować przytoczonych powyżej zasad sprawnego prowadzenia postępowania. Władze krajowe mają bowiem obowiązek zorganizowania warunków należytego sprawowania władzy jurysdykcyjnej, w tym zapewnienia optymalnej obsady kadrowej sądów odwoławczych (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 120; z 22 marca 2017 r., III SPP 9/17, LEX nr 2298289; z 6 kwietnia 2017 r., III SPP 14/17). Europejski Trybunał Praw Człowieka w wyroku z dnia 7 lipca 2015 r. w sprawie Rutkowski i inni przeciwko Polsce (skargi nr 72287/10, 13927/11, 46187/11)

wskazał, że przyczyną przewlekłości postępowań w Polsce jest niewystarczająca liczba sędziów i urzędników, nieadekwatne siedziby sądów, co wymaga od Państwa podjęcia działań zaradczych.

Sąd Najwyższy w okolicznościach niniejszej sprawy stwierdził przewlekłość postępowania. Nie ulega wątpliwości, że Przewodniczący III Wydziału Sądu Apelacyjnego w (...) wyznaczył termin rozpoznania sprawy po upływie 15 miesięcy od zarejestrowania sprawy. W sprawie dokonano losowania sędziego referenta w dniu 24 września 2018 r. i dopiero na wniosek skarżącego złożony w dniu 29 marca 2019 r., Przewodniczący Wydziału skierował sprawę do rozpoznania poza kolejnością, następnie wylosowano pozostałych sędziów orzekających w sprawie, a dopiero po upływie 4 miesięcy, tj. 1 lipca 2019 r., wyznaczono termin rozpoznania sprawy na dzień 10 września 2019 r., tj. za 2 miesiące i 10 dni. Łącznie od dnia zarejestrowania sprawy w Sądzie Apelacyjnym w (...) do dnia wyznaczenia terminu jej rozpoznania upłynęło ponad 15 miesięcy. Powyższe okoliczności uzasadniają twierdzenie, że czynności w sprawie podejmowane były opieszale i ze zwłoką. Podkreślić jednak należy, że ponad 12 miesięczna zwłoka polegająca na niewyznaczeniu terminu rozprawy, losowanie sędziego referenta poprzedza bowiem wyznaczenie terminu rozprawy, nie jest przewlekłością wynikającą jedynie z opieszałości w rozpoznawaniu tej i innych spraw wskutek zaniedbań Prezesa Sądu Apelacyjnego, Przewodniczącego Wydziału, czy sędziego referenta, jest także rezultatem nieudolności organów władzy wykonawczej i ustawodawczej w zapewnieniu władzy sądowniczej odpowiednich warunków kadrowych, biurowych i proceduralnych, by możliwe było szybkie i rzetelne rozpoznanie takiej liczby spraw, jakie wpływają - w tym konkretnym przypadku - do Sądu Apelacyjnego w [...], na co zwracał uwagę Europejski Trybunał Praw Człowieka w sprawie R. i inni przeciwko Polsce.

Zgodnie z art. 12 ust. 4 cytowanej powyżej ustawy, uwzględniając skargę, sąd na żądanie skarżącego przyznaje od Skarbu Państwa, sumę pieniężną w wysokości od 2.000 złotych do 20.000 złotych. Wysokość sumy pieniężnej, w granicach wskazanych w zdaniu pierwszym, wynosi nie mniej niż 500 złotych za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, niezależnie od tego, ilu etapów postępowania dotyczy stwierdzona przewlekłość postępowania.

Sąd może przyznać sumę pieniężną wyższą niż 500 złotych za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, jeżeli sprawa ma szczególne znaczenie dla skarżącego, który swoją postawą nie przyczynił się w sposób zawiniony do wydłużenia czasu trwania postępowania. Przyznanie odpowiedniej sumy pieniężnej na podstawie powołanego przepisu stanowi zatem sankcję dla państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości oraz rekompensatę dla skarżącego za krzywdę moralną spowodowaną przewlekłością postępowania. Następuje ono w wysokości proporcjonalnej do wielkości zwłoki, jej przyczyn oraz dotkliwości dla skarżącego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 lutego 2016 r., III SPP 53/15, LEX; z 28 maja 2015 r., III SPP 10/15; z 6 stycznia 2006 r., III SPP 154/05, OSNP 2006 nr 21-22, poz. 342). Odpowiednia suma pieniężna pełni rolę swoistego zadośćuczynienia za stres i frustrację, spowodowane przewlekłością postępowania sądowego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 lutego 2016 r., III SPP 53/15). W realiach rozpoznawanej sprawy, w ocenie Sądu Najwyższego, właściwe będzie przyznanie skarżącemu tytułem rekompensaty kwoty 2.000 zł. Przyznając kwotę w takiej wysokości należy mieć na względzie, że zarzucana w niniejszej sprawie przewlekłość postępowania ustała, gdyż w sprawie, której dotyczy skarga, postępowanie zostało zakończone. Dlatego też, przyznając skarżącemu kwotę pieniężną w wysokości 2.000 zł, Sąd Najwyższy oddalił żądanie skargi w pozostałej części. Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 12 ust. 1, 2 i 4 u.s.przewl. orzekł jak w sentencji postanowienia.

O kosztach sądowych Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. § 10 ust. 4 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800)., jak w punkcie 4 sentencji.